

СТАЛИЙ РОЗВИТОК В КАРПАТАХ: від місцевих потреб до міжнародних правил

osce

Зелене
досьє

Київ, 2005

Сталий розвиток в Карпатах: від місцевих потреб до міжнародних правил

Публікацію створено за підсумками Міжнародного круглого столу по впровадженню Карпатської конвенції, який проводився в рамках Міжнародного фестивалю етнічної музики та лендарту "Шешори- 2005"

Круглий стіл організований Благодійним інформаційним центром "Зелене досє"(Київ) у партнерстві з Центром громадських ініціатив (м.Косів) в рамках проекту ANPED (Northern Alliance for Sustainability) "Посилення участі громадськості в імплементації Карпатської конвенції" за фінансової підтримки Координатора проектів ОБСЄ в Україні.

Видання - Благодійний інформаційно-видавничий центр "Зелене досє"

ЗМІСТ

Про Міжнародний фестиваль етнічної музики та лендарту "Шешори"	2
Про Карпатську конвенцію	4
Рамкова конвенція про охоронута сталий розвиток Карпат станом на 11 липня 2005 р. (інформація Секретаріату Карпатської конвенції)	4
Ратифікація і вступ в дію	4
Перша зустріч Конференції Сторін	5
Основні теми пропонованого проекту порядку денного	5
Тимчасовий Секретаріат	5
Карпатська конвенція і ЄС	6
Про завдання Шешорівського круглого столу	7
Про учасників	8
Що нас найбільше непокоїть (рекомендації круглого столу)	11
Що потрібно для виконання цих рекомендацій	13
Що ми хочемо знати (запитання до колег із країн Карпатського регіону)	14

Оргкомітет міжнародного
фестивалю "Шешори-2005"
Село Шешори
Косівський район
Івано-Франківська обл.

Шановні організатори та гості фестивалю!

Хай долинуть до ваших гір і полонин мої найщиріші вітання з нагоди проведення Міжнародного фестивалю етнічної музики та ленд-арту "Шешори-2005". Прекрасна мить - звеличувати свій рідний край, захищати красу, творити добро.

Мої любі таланти, натхнення Вам і творчості. Хочеться вірити, що Ваша музика западе в душу кожної людини. Хай цей неповторний, благодатний і легендарний край поєднає Вас навколо спільної мети - збереження неповторної краси довкілля.

Щастя Вам завжди і в усьому!

З найкращими побажаннями,
Голова наглядової ради
Міжнародного благодійного фонду
"Україна - 3000"
Катерина Ющенко.

ПРО МІЖНАРОДНИЙ ФЕСТИВАЛЬ ЕТНІЧНОЇ МУЗИКИ ТА ЛЕНДАРТУ "ШЕШОРИ"

ШЕШОРИ - це спроба творчого й гармонійного співіснування людини зі світом, який її оточує. Адже етнічна музика і лендарт - напрямки мистецтва, побудовані на такому взаєморозумінні.

ШЕШОРИ - це

- збереження природи та народних традицій;
- розширення аудиторії етнічної музики та лендарту в Україні;
- розвиток екологічно дружніх видів відпочинку;
- найкращий досвід представників екологічно відповідального бізнесу;
- формування позитивного іміджу України в світі;

ШЕШОРИ - це музика різних часів та стилів, що має спільну рису - етнічне коріння; це дивовижні об'єкти в довкіллі, цікаві майстер-класи, а ще... сині гори, духмяні трави, потоки гірських річок і позитивної енергії.

Не випадково саме тут, під час фестивалю, багато говориться про Карпатську конвенцію. Численні учасники й гості Шешор одностайні в своєму широкому бажанні зберегти цю чудову природу й славні гуцульські традиції, що віддавна охороняються місцевим населенням незалежно від політичної чи економічної ситуації.

Особливе місце в програмі фестивалю посідають екологічні заходи. Так, протягом трьох днів фестивалю представники екологічних громадських організацій України разом із численними волонтерами із фестивальної публіки в складі екологічних бригад прибирають сміття й проводять просвітницьку роботу з глядачами. В результаті - самі глядачі поступово залучаються до прибирання сміття, а подальша доля побутових відходів (не тільки на час проведення фестивалю, а взагалі) вирішується громадою разом з управлінням екології та природних ресурсів в Івано-Франківській області: селу Шешори виділено тепер власний сміттєвоз.

Шановні учасники міжнародного круглого столу з питань впровадження Карпатської конвенції!

По-перше, дозвольте подякувати і привітати вас із таким вибором теми, адже це є добра ознака того, що мешканці Карпат дедалі більше сприймають Карпатську конвенцію як їхній власний реальний інструмент: можливість заявити про свої інтереси, розпочати конструктивний діалог з усіма зацікавленими сторонами та їхніми представниками на місцевому, регіональному й національному рівні, з засобами масової інформації та бізнес-структурами країн Карпатського регіону.

Як ви знаєте, базовою вимогою Карпатської конвенції є нагальна потреба збереження багатой культурної і природної спадщини Карпат. Конвенція створювалася заради того, щоб попередити зростаючу загрозу можливого використання цих цінностей місцевими жителями задля отримання тимчасової вигоди в часи суспільних змін у всьому світі замість збереження цієї спадщини для майбутніх поколінь попри всі нинішні чи нові перешкоди. ANPED працює разом з Екологічною програмою ООН заради підтримки цього процесу, впроваджуючи разом із вами проект за участі всіх зацікавлених сторін; його результати мають бути представлені на спеціальному заході під час першої зустрічі на високому рівні Сторін конвенції (або країн, які її підписали).

Спеціальний захід має продемонструвати не тільки нам і урядам залучених країн, але також гостям із інших гірських регіонів Європи та світу, що наші гори зберігають найпрекраснішу природу та ресурси, культурну спадщину, є сенсом благополуччя та якості людського життя.

Бажаю вам натхнення та плідної роботи в Шешорах.

*З найкращими побажаннями,
Харалд Еєрер,
Голова тимчасового секретаріату Карпатської конвенції,
Екологічна програма ООН, Відень.*

ПРО КАРПАТСЬКУ КОНВЕНЦІЮ

Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат, підписана міністрами екології семи карпатських держав у Києві в травні 2003 року на всеєвропейській конференції міністрів "Довкілля для Європи", має стати запорукою збалансованого розвитку регіону, надати можливість місцевим жителям використовувати правові інструменти для захисту свого традиційного життя, для економічного розвитку, який би водночас гарантував і збереження природи, і соціальну стабільність.

Втім, очевидно, що звичайний сільський житель, на захист інтересів якого спрямована ця міжнародна угода, поки що не дуже розуміє, що конкретно він з цього буде мати. Так само, як і народний майстер, чиї унікальні вироби є цінними тільки тоді, коли їх хтось купує, про них хтось знає.

Почути голоси цих людей, врахувати їх реальні потреби - дуже важливе завдання, яке поставили перед собою члени міжнародної коаліції громадських організацій з карпатських країн. Дискусія в Шешорах з учасниками фестивалю, місцевими жителями, представниками влади та гостями, - одна із перших спроб щирої розмови між тими, хто має бути залученим до виконання конвенції.

Конвенція поки ще не вступила в силу. Вона буде діяти через спеціальні інструменти - протоколи, котрі мають бути розроблені експертами на міжнародному рівні й ухвалені представниками урядів. Що буде написано в цих протоколах, які саме порядки будуть вироблені для мешканців Карпат, також залежить від самих мешканців, від їхньої участі в розробці цих важливих для їхнього життя документів.

РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ПРО ОХОРОНУ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК КАРПАТ СТАНОМ НА 11 ЛИПНЯ 2005 Р. (інформація Секретаріату Карпатської конвенції)

Ратифікація і вступ в дію

Угорщина, Словаччина й Україна ратифікували конвенцію. Парламент Чехії закінчив процес ратифікації та затвердження Президентом Чеської Республіки. Сербія і

Чорногорія розпочала ратифікаційні процедури, Румунія і Польща збираються розпочати ратифікаційний процес.

Отже, очікується, що Карпатська конвенція вступить в дію до кінця 2005 року (через 90 днів після прийому ратифікаційних документів від четвертої країни).

Перша зустріч Конференції Сторін

Тимчасовий Секретаріат готує першу зустріч Конференції Сторін. Можливий час проведення - осінь 2005 року.

Основні теми пропонованого проекту порядку денного:

- Міністерська Декларація
- Сфера застосування конвенції
- Проект процедурних правил та фінансові правила до конвенції
- Організація тимчасового та постійного Секретаріату конвенції
- Офіційна робоча програма конвенції, включаючи вибір пріоритетних тем для створення майбутніх протоколів до конвенції (з біорізноманіття, сталого туризму, культурних традицій тощо)

Тимчасовий Секретаріат

Тимчасовий Секретаріат у Відні (Екологічна програма ООН) повністю здійснює поточні заходи з імплементації Карпатської конвенції. Три зустрічі експертів високого рівня були організовані за підтримки італійського уряду в 2004 та 2005 роках. Секретаріат координує робочу програму Карпатської конвенції, включаючи велику кількість потенційних проектів.

Секретаріат у Відні входить до складу Секретаріату Гірського Партнерства, розташованого у Римі на базі FAO, за спеціальної підтримки Швейцарського бюро з розвитку співробітництва. Секретаріат у Відні має статус спостерігача Альпійської конвенції в Інсбургу, веде переговори щодо підписання Меморандуму про співпрацю з Міжнародною комісією із захисту Дунаю, а також із Ініціативою карпатського екорегіону. Секретаріат у Відні є уповноваженим у Південно-Східній Європі Європи зі спільної ініціативи UNEP-OSCE-UNDP-NATO (Екологічна програма ООН-ОБСЄ-Програма розвитку ООН-НАТО) "Навколишнє середовище та безпека", підтримує відповідні проекти Екологічної програми ООН.

1. Конвенція застосовується до Карпатського регіону (далі - "Карпати"), який буде визначений на Конференції Сторін.

2. Кожна Сторона може поширити застосування цієї Конвенції та її протоколів на додаткові частини її національної території, зробивши відповідну заяву Депозитарію, за умови, що таке розширення необхідне для виконання положень Конвенції.

*Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат.
Стаття 1. Сфера застосування*

Карпатська конвенція і ЄС

На зустрічі міністрів екології в Угорщині 21 травня 2004 р. міністри підписали листа до Комісара Єврокомісії з питань довкілля та регіонального розвитку із пропозицією до Єврокомісії приєднатися до Карпатської конвенції і підтримати її через діючі або майбутні засоби. 23 травня 2005 року директор Регіонального офісу в Європі Екологічної програми ООН та голова Секретаріату у Відні відвідали Комісара Директорату з регіональної політики (DG Regio) Дануту Хьонбер для обговорення майбутнього залучення Єврокомісії до Карпатської конвенції.

Комісар Хьонбер привітала успіхи Карпатської конвенції і відзначила зацікавленість DG Regio у розбудові цього міжрегіонального співробітництва. На додаток до існуючих можливостей підтримки країн-членів ЄС через діючі фонди можуть бути визначені й нові види співпраці й діяльності в рамках Карпатської конвенції. DG Regio збирається ініціювати й розпочати внутрішні консультації Єврокомісії, в тому числі зустрічі з директоратами з питань довкілля, регіональної політики, транспорту та енергетики. Екологічна програма ООН і Карпатська конвенція отримуватимуть інформацію з цього приводу.

ПРО ЗАВДАННЯ ШЕШОРІВСЬКОГО КРУГЛОГО СТОЛУ

Метою дискусії було сприяння впровадженню Карпатської конвенції, зокрема Статті 9 щодо збалансованого розвитку туризму та Статті 11 щодо збереження культурних традицій Карпатського регіону.

Проект націлений на підвищення загального рівня обізнаності громадськості та посилення громадської участі в імplementації конвенції, на залучення неекологічних структур до участі у впровадженні конвенції, на встановлення взаємозв'язків між проблемами збереження біорізноманіття та культурної спадщини у Карпатському регіоні.

Учасники круглого столу мали отримати інформацію щодо стану впровадження Карпатської конвенції в Україні та інших країнах, щодо дійсних національних та міжнародних проектів, обмінятися досвідом, проаналізувати разом надбання та потреби, обговорити можливі наступні кроки впровадження Карпатської конвенції та участі громадськості в цій діяльності, виробити рекомендації щодо розвитку збалансованого туризму та збереження культурних традицій.

1. Сторони вживають заходів для сприяння сталому туризму в Карпатах, який приносить користь для місцевого населення та базується на неповторній природі, ландшафтах та культурній спадщині Карпат, та посилюють з цією метою співпрацю.

2. Сторони проводять політику, спрямовану на сприяння транскордонній співпраці для підтримки розвитку сталого туризму, розробляючи координовані або спільні плани управління транскордонними чи прикордонними природоохоронними територіями та іншими об'єктами, що становлять інтерес для туризму.

*Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат.
Стаття 9. Сталий туризм*

Сторони проводять політику, спрямовану на збереження та підтримку культурної спадщини та традиційних знань місцевого населення, виробництва та продажу місцевих виробів, предметів мистецтва та народної творчості.

Сторони спрямовують свої зусилля на збереження традиційної архітектури, особливостей землекористування, місцевих порід домашніх тварин та різноманіття культивованих рослин і стале використання диких рослин у Карпатах.

*Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат.
Стаття 11. Культурна спадщина та традиційні знання*

ПРО УЧАСНИКІВ

1. Сторони проводять політику, спрямовану на підвищення екологічної обізнаності та покращення доступу громадськості до інформації щодо охорони і сталого розвитку Карпат та сприяння відповідним освітнім заходам та програмам.

2. Сторони проводять політику, яка гарантує участь громадськості у прийнятті рішень стосовно охорони і сталого розвитку Карпат та виконання цієї Конвенції.

Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат.

Стаття 13. Підвищення обізнаності, освіта та участь громадськості

Круглий стіл відкрився незапланованою подією - презентацією виставки "Натуральне на 100%. Вправи про природу". Виставка є проектом румунської громадської організації "Буковина", і її представив Генеральний консул Румунії в Чернівцях пан Ромео Сандулеску. А перед початком круглого столу відбулася зустріч пана Ромео Сандулеску та представників українських і румунських громадських організацій з першим заступником голови Косівської райдержадміністрації паном Ярославом Михайлишиним, де йшлося про організацію співпраці й побратимських відносин між Косовом та одним із невеликих румунських міст, про налагодження дружніх відносин між двома музеями, про співпрацю між екологічними НУО України та Румунії.

На Шешорівський міжнародний круглий стіл зібралися мешканці села Шешори, представники Косівської районної ради та національного природного парку "Гуцульщина", громадських організацій з Івано-Франківської, Тернопільської, Чернівецької, Львівської та Харківської областей, з Києва, Софії та румунського міста Сучава, науковці й журналісти, представники туристичних структур і бізнесу, експерти Екологічної програми ООН, співробітники управління туризму Івано-Франківської обласної державної адміністрації та обласного управління лісового господарства, а також Генеральний консул Румунії в Чернівцях. В кожного з них - своє бачення

подальшого розвитку Карпат, в кожного - свої проблеми. Ось, наприклад, проблема, що викликала найбільш бурхливе обговорення і з якої учасники так і не дійшли згоди: доля національного природного парку "Гуцульщина", до території якого входить і село Шешори. Представники громадських екологічних організацій України занепокоєні тим, що обласна та районна влада мають наче б то намір ліквідувати парк. З цього приводу напередодні круглого столу було розповсюджено звернення до Президента України Віктора Ющенка. "Ми проти ліквідації Національного природного парку "Гуцульщина"! - заявляли представники численних громадських організацій і вимагали пояснень і захисту. Ситуацію спробували прояснити голова Івано-Франківської обласної держадміністрації пан Роман Ткач та голова Косівської районної держадміністрації пан Михайло Цьок. Проблема парку дійсно існує, підтвердили обидва голови, і навіть не одна. Є конфлікт з керівництвом парку, є політична напруженість, пов'язана із загальною ситуацією в країні. І є також рішення громад п'яти сіл, які відмовляються бути у складі парку. Представники влади вивчають ці проблеми, втім, як вони запевняють, про ліквідацію парку не йдеться, хіба що про зміну кордонів та перезонування у зв'язку з протестами місцевих жителів. Чому ж громади виступають проти парку? Певне, погодилися учасники круглого столу, людям бракує інформації щодо його завдань та їхніх власних вигод, люди бояться, що наявність охоронної території обмежить їхні права. Учасники круглого столу вважають, що таким структурам як парк "Гуцульщина" взагалі мають надавати більшого значення як центрам виховної, просвітницької діяльності. Саме такі структури повинні стати культурно-освітніми осередками, сприяти розвитку екологічно свідомого туризму, що має приносити економічні дивіденди

Конференція вважає за необхідне

...започаткувати міжнародну робочу групу зі створення протоколів щодо розвитку екологічно збалансованого туризму та про екологічно збалансований розвиток транспорту й інфраструктури до Рамкової конвенції "Про охорону та сталий розвиток Карпат"...

З Декларації четвертої конференції "На зеленій платформі" "Громада і влада: від співіснування до співпраці" (в рамках Програми підтримки НУО України MilieuKontakt Oost-Europa, Єваторія, 4–5 червня 2005 року)

місцевому населенню, водночас не завдаючи шкоди природі.

Учасникам круглого столу було надано інформацію про стан впровадження Карпатської конвенції, про міжнародні проекти, а також запропоновано обговорити пропозиції 4-ї конференції "На зеленій платформі", яка відзначила, зокрема, що ..."важливу роль у впровадженні Карпатської конвенції, розбудові екологічно відповідального туризму має відігравати громадськість. Участь громадськості, необхідність якої зафіксована в Карпатській та Орхуській конвенціях ООН, має здійснюватися в різних формах, передбачених Орхуською конвенцією. Всі зацікавлені сторони повинні мати доступ до інформації щодо змісту Карпатської конвенції, її впровадження та стану поводження в регіоні."

Про завдання щодо збереження унікального біологічного різноманіття та зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище регіону українських Карпат та гірського Криму, про діяльність нового проекту ПРООН/ГЕФ розповіли його експерти Марія Потабенко та Георгій Бондарук. Про взаємозв'язки між різними статтями Карпатської конвенції, - між потребою збереження біорізноманіття і культурної спадщини та розвитку екологічно збалансованого туризму, про власні надбання та проблеми говорили представники румунської НУО "Буковина", журналіст із болгарського радіо Боян Йоцов,

київський художник учасник ленд-арт симпозиуму фестивалю Олексій Литвиненко, представники різних організацій Косівського району.

Завдання, які стоять перед державними туристичними структурами висвітлила начальник управління туризму Івано-Франківської обласної держадміністрації Ольга Соколова.

ЩО НАС НАЙБІЛЬШЕ НЕПОКОЇТЬ (рекомендації круглого столу)

— В час, коли європейські країни об'єднуються в ЄС, дуже важливо - зберегти своєрідність, індивідуальність різних культур, не втратити місцеві особливості кожного регіону, кожної країни.

— Необхідно враховувати екологічні особливості кожної країни

— і в той же час - спиратися на спільні інтереси щодо захисту біорізноманіття в карпатському регіоні.

— Розвиток туризму є необхідним для економіки й для поліпшення соціального положення населення, але туризм має бути екологічно свідомим, враховувати потреби збереження біорізноманіття та культурних традицій.

— Сільський зелений туризм має стати основою збереження традиційного способу життя й культури в регіонах.

— Збереження тваринного світу Карпат залишається нагальною потребою; туризм, лісогосподарство та різні види малого бізнесу не повинні негативно впливати на тваринний світ.

— Ставлення до лісів, до господарювання в них має базуватися на збалансованому підході.

— Заповідні території та національні парки мають відігравати провідну роль у справі просвітництва та популяризації екологічно свідомого туризму:

- на базі парків та заповідників мають створюватися просвітницькі та інформаційні центри, які займатимуться освітою, пропагандою принципів збереження навколишнього середовища і не заважатимуть природному життю й розвитку;

- в Україні має бути створена система інформування та просвіти в заповідних територіях;

- слід постійно працювати над підвищенням рівня обізнаності місцевого населення щодо завдань і стану заповідних територій, надавати об'єктивну інформацію і залучати місцеві громади до співпраці.

— Роль громадських організацій має посилитися на всіх рівнях:

-потрібно виробити механізми впливу НУО на владні структури, розвивати співпрацю громадськості й влади;

-сприяти розвитку волонтерського руху на захист довкілля.

— У сталому розвитку регіонів мають поєднатися інтереси влади, громади й бізнесу, що сприятиме економічному розвитку, створенню нових робочих місць, благоустрою та розвитку транспортної та енергетичної інфраструктур без зашкодження довкіллю.

— Збереження народних традицій, пропаганда традиційних ремесел, увага до майстрів, які ще працюють в регіоні, - одне з найактуальніших завдань як для влади, так і для громадських організацій. Підтримка існуючих музеїв та колекцій і створення нових, включення таких об'єктів до туристичних маршрутів, інформування й розробка спеціальних проєктів (наприклад, створення гуцульського села), — ці заходи є нагальними.

— Залучення митців до пропаганди природоохоронної справи й сталого розвитку є добрим засобом підвищення поінформованості та свідомості населення. Проведення фестивальних заходів за участі художників і музикантів сприяє розвитку туризму, посилює повагу молоді до народних традицій, сприяє їх підтримці та розвитку.

— Закон про етнокультурні заповідники потребує практичного впровадження.

ЩО ПОТРІБНО ДЛЯ ВИКОНАННЯ ЦИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ

- мати більше інформації один про одного через
  - налагодження інформаційних мереж,
  - спільні проекти,
  - зустрічі,
  - практичне навчання фахівців з різних країн та їх участь у заходах в інших країнах,
  - культурні події (наприклад, фестиваль),
  - пропаганду та популяризацію культури українців;
- організувати обмін інформацією й сприяти зацікавленості населення інших регіонів України в збереженні традицій Карпат та розвитку карпатського регіону;
- створити інформаційні центри (зокрема, на базі Косова) із спеціалізованими виданнями;
- враховувати досвід інших країн та регіонів і поширювати його на сусідські країни;
- поширювати досвід розвитку громад;
- дбати про екологічну освіту;
- сприяти розвитку екологічно чистих господарств (зокрема, вирішенню проблеми поводження з побутовими відходами), пропагувати передові технології;
- посилити інформаційну кампанію про Карпатську конвенцію;
- активізувати просвітницькі кампанії щодо екологічно дружнього туризму;
- ініціювати й підтримувати навчання зеленому туризму;
- підтримати пропозиції "Зеленої платформи" щодо участі громадськості у розробці протоколів до Карпатської конвенції.

